

ПЕДАГОГІКА МАРІЇ МОНТЕССОРІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ: ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОШИРЕННЯ ЗНАНЬ ДЛЯ ОСВІТЯНСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ

Спадщина М. Монтессорі сьогодні як ніколи актуальна: її ідеї допомагають перетворювати навчання на справжню подорож пізнання, де кожен учень стає самостійним, допитливим і натхненним творцем власного знання. В умовах війни, коли система освіти України стикається з надзвичайними викликами, дистанційним навчанням та психологічним навантаженням, ці принципи надихають педагогів створювати безпечне, гнучке й мотиваційне освітнє середовище, яке підтримує розвиток особистості, зміцнює стійкість дітей і допомагає підготувати їх до життя в складних умовах.

Ключову роль у збереженні та поширенні педагогічних знань відіграють наукові бібліотеки. Їх діяльність спрямована на забезпечення доступу до якісної інформації, підтримку наукових досліджень та формування освітнього простору, що відповідає вимогам часу. Наукові бібліотеки систематизують та зберігають педагогічні знання через створення електронних ресурсів, бібліографічних покажчиків та баз даних. Це дає змогу забезпечити доступ до наукових праць, педагогічних досліджень і методичних матеріалів, що є основою для підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів. Окрім того, бібліотеки активно сприяють поширенню педагогічних знань серед освітян через організацію виховних заходів, вебінарів, конференцій та виставок. Вони надають консультаційні послуги, допомагаючи педагогам орієнтуватися в сучасних освітніх технологіях та інтегрувати інноваційні практики у свою діяльність.

В умовах війни українські наукові бібліотеки адаптуються до нових реалій, забезпечуючи безперервний доступ до інформаційних ресурсів через онлайн-платформи. Активно розвивають цифрові колекції, електронні бібліотеки та ресурси відкритого доступу, що підтримує освітній процес у таких непростих умовах. Отже, наукові бібліотеки залишаються серцем освітньої інфраструктури: вони зберігають, систематизують і поширюють педагогічні знання, підтримують розвиток професіоналів та відповідають на сучасні виклики, особливо під час війни та цифрових трансформацій.

Саме в цьому контексті принципи М. Монтессорі – свобода, самостійність і розвивальне середовище – набувають особливої ваги, адже вони допомагають організовувати освітній процес, де кожен здобувач освіти може розкривати свої здібності, розвивати креативність і ставати життєтворцем. Ідеї Марії Монтессорі роблять навчання захопливим і особистісним. Педагоги, надихаючись Монтессорі, створюють безпечні й гнучкі простори, завдяки яким здобувачі освіти ростуть свідомими, допитливими та стійкими. Ці принципи допомагають підготувати дітей до життя у світі змін і невизначеності. Завдяки довірі, самостійності та внутрішній мотивації вони вчаться долати стрес, знаходити опори й відчувати контроль над власним життям навіть у найскладніші моменти. Ідеї Марії Монтессорі – це не лише про освіту, а й про силу людського духу, здатність реагувати на виклики та відроджувати світ після найважчих випробувань. Вони показують, що майбутнє належить тим, хто вчиться жити у свободі і повазі – навіть під час війни.

Кожна дитина – це унікальний всесвіт допитливості, творчості та безмежного потенціалу. Монтессорі вірила, що справжнє навчання народжується через свободу, довіру та самостійний досвід. Її методика відкрила мільйонам дітей шлях до гармонійного розвитку, даючи змогу пізнавати, творити і формувати власне майбутнє. Це більше, ніж педагогіка, – це філософія життя, де дитина стає головним архітектором свого успіху, творцем власної долі. Дитина прагне досліджувати, експериментувати, змінювати світ навколо себе. Монтессорі побачила в кожній дитині не пасивного спостерігача, а активного здобого свого життя – особистість, яка росте у радості та гармонії. Її підхід революційний: він навчив довіряти природним здібностям дитини, поважати її вибір і створювати середовище, де навчання стає захопливою мандрівкою у світ знань та саморозвитку.

Ключовим центром збереження, систематизації та популяризації педагогічних знань, зокрема спадщини М. Монтессорі, є Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ).

Бібліотека забезпечує доступ до унікальних рідкісних видань, наукових досліджень та перекладів її праць, створюючи основу для глибокого вивчення педагогічних ідей. Монтессорі-педагогіка в Україні сьогодні – це більше, ніж наука: це шлях до серця дитини та ключ до її розвитку. Українські дослідники показують, як ідеї Марії Монтессорі допомагають дітям рости свідомими, допитливими та самостійними. Їхні роботи охоплюють усе – від загальної системи Монтессорі до конкретних прийомів і порівнянь з іншими освітніми підходами. Особливу увагу приділено дидактично-виховному простору, який стає інструментом розвитку, адаптації та гармонії дитини в освітньому середовищі. У сучасній Україні, де діти та педагоги стикаються з викликами цифровізації, методика Монтессорі стає опорою: вона вчить довіряти власним здібностям, розкривати потенціал і творити власне майбутнє. Це освіта, яка надихає, підтримує і змінює життя – бо кожна дитина заслуговує на свободу відкривати, пізнавати і зростати у радості.

Науковці ДНПБ перетворюють педагогіку Монтессорі на живий інструмент сучасної освіти в Україні. Вони досліджують, як методика розвиває у дітей критичне мислення, допитливість та соціальні навички, адаптуючи перевірені принципи до сучасних освітніх підходів. Завдяки цьому спадщина Монтессорі стає не просто історією освіти, а джерелом натхнення для розвитку свідомих, самостійних і творчих здобувачів освіти.

Через розвиток електронних бібліотечних колекцій і баз даних ДНПБ забезпечує широкий доступ до матеріалів у цифровому форматі, що особливо важливо для підтримки освітньої та наукової діяльності в сучасних умовах. Бібліотека активно надає інформаційно-бібліографічне забезпечення педагогам і дослідникам, створюючи покажчики, бібліографічні списки та довідкові матеріали, що допомагають ефективно використовувати наукові ресурси й впроваджувати ідеї Монтессорі у практику

освіти. Фонд ДНПБ містить цінні першоджерела, наукові публікації та методичні матеріали, що дають змогу комплексно досліджувати і впроваджувати ідеї Монтессорі у сучасну освітню практику. Крім того, організація виставок, презентацій та науково-практичних заходів ДНПБ сприяє популяризації педагогічної спадщини Монтессорі серед освітян та широкої громадськості, підвищуючи рівень обізнаності і натхнення до впровадження гуманістичних принципів у сучасну освіту.

На вебпорталі ДНПБ функціонує інформаційно-бібліографічний ресурс «Педагоги України та світу», де особливе місце займає сторінка «Марія Монтессорі». Вона містить розділи «Біографія», «Бібліографія праць М. Монтессорі», «Бібліографія публікацій про життя та діяльність», «Повнотекстові документи», «Фотогалерея», «Заклади освіти, які працюють за системою М. Монтессорі». Цей ресурс забезпечує всебічний інформаційний супровід історико-педагогічного знання, формує педагогічний світогляд, підвищує духовний і професійний рівень здобувачів освіти та слугує базою для наукових досліджень і розробки спецкурсів з педагогіки. Він консолідує творчі підходи українських і світових істориків освіти та популяризує педагогічну спадщину Монтессорі як видатний здобуток європейської педагогіки.

Педагоги України та світу

Електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Педагоги України та світу»

З метою зберегти і популяризувати спадщину видатної європейської реформаторки освіти наукові співробітники відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ (упорядники: Березівська Л. Д., Гавриленко Т. Л., Дурдас А. П., Лапаєнко С. В., Якобчук Н. О., Павленко Т. С., Демида Є. Ф.; науковий редактор – Березівська Л. Д.) створили біобібліографічний покажчик «Марія Монтессорі (1870–1952)», який об'єднує праці Монтессорі, дослідження її педагогічних ідей та приклади впровадження Монтессорі-методу у різних країнах. Джерело активно підтримує дослідження, розробку сучасних освітніх програм і спецкурсів, а також популяризацію Монтессорі-ідеї серед української освітянської спільноти, підкреслюючи її роль у формуванні освіти майбутнього.

БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Діяльність ДНПБ у вивченні педагогічної спадщини Марії Монтессорі робить вагомий внесок у розвиток української освіти, сприяє вдосконаленню освітніх методик і допомагає виховувати самостійних, відповідальних і гармонійно розвинених особистостей. Перспективи подальшого дослідження та популяризації ідей Марії Монтессорі в Україні пов'язані з активним використанням цифрових технологій для ширшого доступу до педагогічних матеріалів, формуванню освітнього середовища, яке підтримує розвиток творчих, самостійних і свідомих учнів, зміцнює педагогічну культуру та підсилює українську освіту сучасними гуманістичними цінностями.

Електронні науково-освітні ресурси ДНПБ імені В. О. Сухомлинського сприяють професійному розвитку, популяризації української педагогічної думки, формуванню відкритого, сучасного освітнього середовища.

В Україні понад 80 закладів освіти працює за системою Монтессорі, приблизно 40 у м. Києві. Переважно це приватні заклади освіти.

З початком нового навчального року запрошуємо освітян, науковців, бібліотекарів скористатися ресурсами ДНПБ – відвідати наш вебпортал <https://dnpb.gov.ua/ua>, сторінку у Facebook <https://surl.li/dnswin>, YouTube-канал <https://surl.li/qipzme>.

Світлана ЛАПАЄНКО,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,

Тетяна ПАВЛЕНКО, науковий співробітник,

Євгенія ДЕМИДА,

молодший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського НАПН України